

11. Kindleberger C.P. European Integration and the International Corporation // Columbia Journal of World Business. — 1966. — Vol. 1. — P. 68.
12. New Scientist [Електронний ресурс] — October, 19, 2011. — Режим доступу: <http://www.newscientist.com/article/mg2122B354.500-revealed-the-capitalist-network-that-runs-the-world.html>.
13. Penrose E. The Theory of The Growth of The Firm. — Oxford UK: OxfordUniversity Press, 1995.
14. Perlmutter H. The Tortuous Evolution of the Multinational Corporation // Columbia Journal of World Business. — 1969. — January—February.
15. Sumantra Ghosal and Christopher A Bartlett, Managing Across Borders: the transnational solution, 2nd ed. Random House Business. Dicken, P. 2010.

В статті проаналізовані концепції і типи транснаціональних корпорацій, етапи їх формування, виявлені переваги і загрози, що виникають при проникненні ТНК на внутрішній ринок України. Розглянуто досвід співпраці українських підприємств з ТНК, досліджено їх вплив на розвиток регіону.

Ключові слова: менеджмент, критерії транснаціональної корпорації, міжнародна виробничо-інтеграція, регіональний розвиток.

The article analyzes the concept and types of transnational corporations, the stages of their formation, revealed the advantages and threats arising from the penetration of TNCs in the domestic market of Ukraine. Consider the experience of cooperation with Ukrainian companies TNK, studied their effect on the development of the region.

Keywords: management, the criteria for transnational corporations, international production integration, regional development.

УДК 338.436:637.1

В. М. ЯЦЕНКО

Черкаський державний технологічний університет

Є. П. ГНАТЕНКО

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

ПРОЦЕСИ КООПЕРАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ В МОЛОКОПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ

Стаття присвячена питанням формування аучасних організаційно-економічних відносин, взаємовигідних форм співпраці, на основі розвитку процесів кооперації та інтеграції в молокопродуктовому підкомплексі.

Ключові слова: кооперація, інтеграція, молокопродуктовий підкомплекс.

Постановка проблеми. Діяльність молокопереробної галузі цілком залежить від молочного скотарства, що є однією з провідних галузей тваринництва України. Її основне призначення, як мінімум, забезпечувати виробництво молочних продуктів в обсягах, що відповідають нормам державної продовольчої безпеки. Понад 20 років в Україні відбувається скорочення обсягів виробництва молока, в зв'язку з цим припиняють свою діяльність молокопереробні підприємства, які не можуть забезпечити себе сировиною та здійснювати стабільно і ефективно свою діяльність. Молокопереробні підприємства, що продовжують свою діяльність, в неповній мірі використовують свої виробничі потужності. Дана ситуація сприяє зростанню в Україні імпортової молочної продукції та орієнтації вітчизняних молокопереробних підприємств на імпортовану сировину. Останні роки (2011, 2012) зменшення поголів'я корів відбувається меншими темпами, але це все ж таки загрозна ситуація. Кількість молокопереробних підприємств буде

й надалі зменшуватись, а їх функціонування повністю залежатиме від імпортової сировини. Така ситуація є загрозна для продовольчої безпеки країни. Таким чином, щоб забезпечити потреби населення у молоці та молочній продукції необхідно поєднувати інтереси суб'єктів господарювання молокопродуктового підкомплексу – виробників молока, молокопереробних підприємств та суб'єктів реалізації молока й молочної продукції. Крім того, на вітчизняному ринку молочної продукції можуть залишитися лише ті суб'єкти господарювання, що формують сучасні організаційно-економічні відносини, взаємовигідні форми співпраці, які будуються на основі процесів кооперації та інтеграції в АПК.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питанням ефективного розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК приділяли увагу вітчизняні і зарубіжні науковці, а саме: О.М. Бабіч, Л.В. Гончар, Т.І. Дузар, М.М. Ільчук, Т.М. Мостельська, О.О. Олійник, П.Т. Саблук, Й.Шумпетер, М.Фрідмен, М.Портер та інші.

Проте, незважаючи на це, існує ціла низка невирішених питань, пов'язаних із забезпеченням сировиною молокопереробних підприємств.

Метою статті є вивчення теоретичних аспектів розвитку кооперативного руху в молочарстві, а також інтеграційних процесів в молокопродуктовому підкомплексі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток виробничих та обслуговуючих форм кооперації сприяє позитивним процесам у молочарському бізнесі. Необхідність розвитку кооперативного руху в молочарстві продиктована обмеженими можливостями виробників молока одночасно здійснювати ряд процесів: виробництво молока, його реалізацію, матеріально – технічне забезпечення діяльності тощо. Крім того, в Україні відбувається формування посередницьких структур, які не стимулюють зростання виробництва молока, а навпаки пригнічують його. Скуповуючи молоко у виробників за низькими цінами, посередники реалізують його молокопереробним підприємствам з великою націнкою. Значні прибутки залишаються у кишенях посередників.

Отже, сільськогосподарські кооперативи сприятимуть налагодженню економічних відносин між молоковиробниками, молокопереробними підприємствами, торгівельною мережею. Діяльність молочарських кооперативів повинна бути направлена на розвиток позитивних процесів в організації, керованості діяльності всіх ланок загально-технологічного ланцюга: виробництва молока, транспортування, виробництва та реалізації молокопродуктів. Вона позитивно впливатиме на впровадження досягнень науково-технічного прогресу, направлено на виробництво конкурентоспроможної продукції, на покращення результатів спільної діяльності. Молокопродуктовий підкомплекс АПК може формувати три типи кооперативів:

1. Обслуговуючі кооперативи створюються на базі підприємств з приватно-пайовою формою власності. Дані кооперативи об'єднують приватних товаровиробників – юридичних або фізичних осіб. Метод бізнесу, структура та функції підприємства відповідають вимогам ринкової економіки. Такі підприємства існують в країнах з розвинутою ринковою економікою. Вони можуть надавати послуги

всім суб'єктам господарювання, хто відповідає вимогам кооперативного руху.

2. Виробничі кооперативи з розвинутою вертикально-інтеграційною структурою. Даним кооперативам притаманне великомасштабне виробництво, розвинена виробнича та соціальна інфраструктура, кваліфіковані кадри. Крім виробничої функції, здійснюють реалізацію продукції, займаються матеріально-технічним забезпеченням, надають інформаційні, консалтингові та інші послуги.
3. Об'єднання кооперативів – найвищий рівень розвитку кооперативного руху. Даний процес відбувається за галузевою або територіальною ознакою. Кооперативи, що формують об'єднання, мають статус юридичної особи, повну самостійність. Вступ та вихід з об'єднання кооперативів здійснюється за рішенням загальних зборів членів об'єднання [2].

Перші кроки до розвитку сільськогосподарської кооперації в ринкових умовах здійснено ще у 1997 році. Згідно Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997 р. за № 469/97-ВР виробничим кооперативом являється юридична особа, яка створена шляхом об'єднання фізичних осіб для спільного виробництва продукції на засадах трудової участі у процесах виробництва. Метою даного кооперативу є отримання доходу. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив створюють сільськогосподарські товаровиробники, його мета – надання послуг своїм учасникам.

У сучасних умовах господарювання обслуговуючі кооперативи здатні вирішувати найважливіші питання: підвищення якості молочної сировини, організації заготівлі та збуту, формування ефективних цін реалізації та розрахунків за молоко та молочну продукцію, забезпечення якісними кормами корів господарств населення [1]. Молочарські обслуговуючі кооперативи сприяють розвитку молочної бізнесу, так як частина прибутку, яку забирають перекупники сільськогосподарської продукції, залишатиметься у виробників продукції. Дані кооперативи об'єднують як обслуговуючу діяльність сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств, так і виробничу та обслуговуючу діяльність господарств населення. На рис. 1 представлена схема формування молочарського кооперативу.

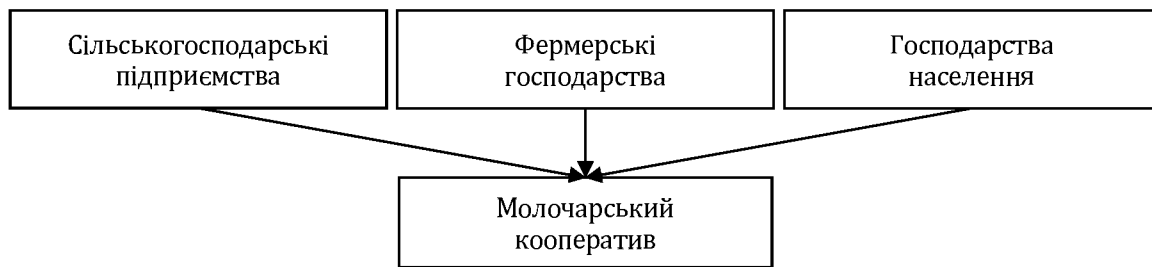

Рис. 1. Схема формування молочарського кооперативу

Молокопереробним підприємствам необхідно організаційно та фінансово підтримувати заходи, які сприятимуть організації даних кооперативів, а саме:

- встановлювати реальні ціни на молоко та розраховуватися з постачальниками молока своєчасно;
- інвестувати кошти на придбання доїльних апаратів та на безоплатній або орендній основі, забезпечити господарства населення, що мають декілька корів;
- забезпечити пункти прийому молока сучасним приладами, за допомогою яких можна отримувати характеристику якості молока;
- для покращення селекційно-племінної роботи сприяти закупівлі обладнання для зберігання сімені для запліднення корів господарств населення.

Організація та діяльність молочарських кооперативів покращить ситуацію на ринку молочної сировини, але не забезпечить попит молокопереробних підприємств на дану продукцію. Зняти напругу у забезпечені сировиною молокопереробних підприємств можливо за рахунок розвитку молочарських ферм. Стратегічне завдання держави – створення великих молочотоварних комплексів. Будівництво великотоварних молочних комплексів потребує значних коштів, а найчастіше ні аграрії, ні молокопереробні підприємства їх не мають. Вирішити дане питання можливо за допомогою інтеграційних процесів. Агропро-

мислова інтеграція на рівні об'єднань підприємств розвивається у двох напрямках:

1. Індустріалізація сільськогосподарських підприємств, їх технічне переоснащення на основі зв'язків сільського господарства з промисловістю.
2. Створення об'єднань сільськогосподарських та промислових підприємств, що спеціалізуються на виробництві одного або декількох видів продукції. Дані об'єднання можуть включати підприємства різних галузей, але мета у них одна.

Висновки. Ініціювання, фінансова та організаційна підтримка створення молочарських виробничих та обслуговуючих кооперативів молокопереробними підприємствами, а також вертикальна інтеграція, що зумовлює створення якісно нових виробничих структур (об'єднання підприємств виробників сировини з підприємствами її переробки) сприятимуть досягненню мети діяльності підприємств – зростанню виробництва молочної товарної продукції, а отже стабільної та ефективної їх діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гриценко М. П., Малік М. Й., Пулім В. А. Сільськогосподарська кооперація: проблеми, шляхи розв'язання / М. П. Гриценко, М. Й. Малік, В. А. Пулім // Економіка АПК. — 2007. — № 1. — С. 51—58.
2. Малік М. Й. Інтеграція – як фактор підвищення ефективності реформування сільськогосподарських підприємств / М. Й. Малік, П. М. Федієнко, М. К. Орлатий. — К., 2000. — 39 с.
3. Малік М. Й. Кооперація як мотив до виробничої діяльності / М. Й. Малік // Економіка АПК. 1996. — № 2. — С. 31—39.

Стаття посвячена вопросам формирования современных организационно-экономических отношений, взаимовыгодных форм сотрудничества, на основе развития процессов кооперации и интеграции в молокопродуктовом подкомплексе.

Ключевые слова: кооператив, интеграция, молокопродуктовый подкомплекс.

The article is devoted to the formation of modern organizational and economic relations, the mutually beneficial forms of cooperation, based on the development of processes of cooperation and integration in milk subcomplex.

Keywords: cooperative, integration, milk subcomplex.